

Cupele tezaurului dacic de la Sâncrăieni (jud. Harghita)

de Conf. Univ. dr. George V Grigore

Ținuturile geto-dace din estul Transilvaniei cunosc acum peste 2000 de ani pe lângă o dezvoltare economică și demografică deosebită și un rol politic aparte, fapt demonstrat de numărul mare de fortificații care s-au ridicat aici (peste 35 de cetăți și așezări fortificate). Una dintre mărturiile ce susțin acest lucru este descoperirea Tezaurului de la Sâncrăieni, din județul Harghita. Era o dimineată ca oricare alta într-o carieră de piatră de aici, când explozia unei încărcături ce crea front de lucru avea să scoată la iveală unul dintre cele mai importante tezaure descoperite pe teritoriul României. Tezaurul dacic de la Sâncrăieni, cea mai însemnată mărturie a teuroticiei geto-dace târzii (sec. I î.Hr – sec. I d.Hr.) a fost descoperit în august 1953, în cariera de andezit aflată între localitățile Sâncrăieni și Jigodin, în apropierea unei așezări dacice. În urma aruncării în aer a unei stânci, a ieșit la iveală o bună parte a acestui tezaur, format din vase și podoabe de argint. S-a spus că o bună parte, fiindcă el ar fi trebuit să mai cuprindă cel puțin încă două fibule și mai multe monede, decât cele două piese recuperate (o tetradrahmă din insula Thassos și o drahmă emisă de orașul Dyrahium). Vasele ce alcătuiesc tezaurul recuperat sunt: două cupe hemisferice cu buza profilată, trei cupe conice lise (netede) la exterior, dintre care la una se păstrază doar partea superioară ornamentată, opt cupe cu picior și cu două toarte (una din cupe, doar fragmentar). Acestor vase de băut li se adaugă două brățări și cele două monede menționate mai sus. La aceste piese de tezaur există o anume finețe a execuției artistice, o bogăție deosebită a motivelor

ornamentale. În studiul acestor piese de tezaur, bineînțeles că se face o trimitere la lumea elenistică și la influența acesteia. Vasele de argint au cunoscut o mare răspândire, din Asia Mică până în Peninsula Iberică, produsele caracterizându-se prin unitate tipologică, chiar prin stereotipie. Argintul era folosit datorită calităților sale antibactericide. Vasele de la Sâncrăieni conferă totuși sensuri noi stereotipiei existente la aceste modele de vase, demonstrând de la început originalitatea și capacitatea interpretativă a meșteșugarilor argintari geto-daci. Este cazul, în primul rând, al cupelor conice, formă obișnuită la vasele din lumea elenistică. Această formă, specifică rhytonurilor (fără suport de așezare), este caracterizată de un anumit mod de folosire; după umplere, trebuiesc golite până la fund. Se cuvine amintit faptul că astfel de forme se întâlnesc și la alte obiecte descoperite în alte locuri din țara noastră: preotul-principe reprezentat pe obrăzarul drept al coifului princiar getic „cu ochi” din aur, descoperit la Băiceni-Cucuteni (județul Iași), ține în mâini un rhyton și o cupă conică, drept vase ritualice. Chiar celebrul vas ceramic de cult descoperit la Grădiștea de Munte (Sarmisegetusa Regia), purtând nu mai puțin vestita inscripție „*Decebalus per Scorilo*”, redă aidoma, dar la proporții mai mari, forma conică a vaselor de la Sâncrăieni, iar în mai multe așezări geto-dace din Câmpia Munteană au fost descoperite cupe conice miniaturale din lut. Aceeași originalitate o constatăm și în cazul cupelor cu picior de la Sâncrăieni. Față de cupele cu picior elenistice din sec. I î.Hr., ce erau canataroide (similare veselor grecești cu picior scurt și două toarte, numite cantaros – cărăbuș), cupele gen Sâncrăieni au piciorul cilindric mai înalt, „împodobit” cu o „nodozitate” centrală, acest fapt anulând necesitatea existenței toartelor, ce doar măresc instabilitatea vaselor. Această supraetajare de elemente seamănă, întrucâtva, cu grandilocvența pe care barocul o va aduce mai târziu în istoria artelor. Aceste cupe cu picior vădesc voința torentului de a descoperi noul și de a folosi elemente decorative cu totul noi, spre a putea transmite un „mesaj”. Exterioarele cupelor hemisferice cu picior sunt împodobite cu motive tipice așa-ziselor

cupe deliene de ceramică, descoperite cu precădere în așezările de la sud de Carpați. Minunatele cupe geto-dace din argint descoperite la Sâncrăieni au o simbolică aparte și prezintă elemente unice cu care sunt împodobite: motivul capetelor de vultur, simbolul „valului curgător”, simbolul Pomului Vieții, dar și un motiv vegetal ce asigură diversitatea imagistică dorită de către cel care le-a creat. Același motiv îl întâlnim și pe coifurile princiare geto – dacice de argint descoperite la Porțile de Fier (în prezent la Detroit – USA) și la Peretu-Pirum (Teleorman). Adăpostite în prezent în *Sala Tezaurului* din cadrul *Muzeului de Istorie a României* din București, piesele componente ale Tezaurului dacic de la Sâncrăieni ne „vorbesc” despre vremurile de glorie ale strămoșilor noștri adevărați. Cinste lor!

Tezaurul geto-dac de argint de la Sâncrăieni (Harghita)

Cupă geto-dacă conică din argint.

Cupă geto-dacă cu picior din argint. Se poate observa la bază simbolul Pomului Vieții. Cupa este ornată cu un motiv vegetal (posibil iederă) simbol al nemuririi. Același motiv îl întâlnim pe coifurile princiare de argint al Frăției Getice descoperite la Porțile de Fier și Peretu-Pirum

Cupă geto-dacă cu picior din argint. Se poate observa motivul „penelor de vultur” la baza semisferică a cupei, urmat de motivul Mama Gaya Vultureanca, cap de pasăre cu ciocul întreptat spre dreapta (Est), iar sus apare un brâu alveolar cu ochi (Ochiul care vede tot)

